

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Verdieping bewaken en beveiligen, editie oktober 2025 (3/2025)

Schutter, A. de; Silke, A.; Buuren, G.M. van; Land, S.W. van 't; Vegt, I. van der; Holvast, N.L; ... ; Hofkamp, R.

Citation

Schutter, A. de, Silke, A., Buuren, G. M. van, Land, S. W. van 't, Vegt, I. van der, Holvast, N. L., ... Hofkamp, R. (2025). *Verdieping bewaken en beveiligen, editie oktober 2025 (3/2025)*. Den Haag: Universiteit Leiden. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/4297149>

Version: Not Applicable (or Unknown)
License: [Leiden University Non-exclusive license](#)
Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/4297149>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Verdieping

Bewaken en Beveiligen

3/2025
Oktober 2025

De Verdieping Bewaken en Beveiligen is een periodiek product van het onderzoeksproject Bewaken en Beveiligen van de Universiteit Leiden. Het brengt verdieping aan op actuele gebeurtenissen en ontwikkelingen gerelateerd aan het stelsel Bewaken en Beveiligen. Deze Verdieping wordt aangeboden aan experts die werkzaam zijn bij de stelselpartners en de ketenpartners van het stelsel. Daarnaast wordt dit product aangeboden aan geïnteresseerden in het Umfeld van het stelsel: academici, journalisten en politici.

De Verdieping Bewaken en Beveiligen is mede mogelijk gemaakt door een subsidie van het Kenniscentrum Bewaken en Beveiligen in het kader van het ontwikkelen van een wetenschappelijke ring rond het stelsel.

**Universiteit
Leiden**
Institute of Security
and Global Affairs

Inhoudsopgave

Call Bewaken en Beveiligen 2025-2026	1
Schot in de roos? Een analyse van vuurwapengeweld in België	2
Verdieping: de ontwikkeling van een Europese vuurwapenmonitor	2
Martyn's Law	3
Verdieping: Context en gevolgen van de wetgeving	3
De moord op Charlie Kirk: politisering en een veranderend dreigingsbeeld	4
Verdieping: De kogel kwam van... links?	4
Nieuw onderzoeksproject over AI en dreigingsinschattingen	5
Verdieping: Verantwoord en effectief gebruik van AI	5
Mixed-methods onderzoek naar geweld en agressie tegen journalisten	6
Verdieping: Geweld en agressie in context	6
Bewaken en beveiligen in verkiezingstijd	7
Verdieping: Impact op de democratische rechtsorde	7

De Verdieping Bewaken en Beveiligen is een publiek document. Verdere verspreiding is toegestaan. Inhoudelijke reacties zijn welkom op bewakenenbeveiligen@fgga.leidenuniv.nl. De naam en affiliatie van de auteurs kunt u vinden aan het einde van elke verdieping.

Call Bewaken en Beveiligen 2025-2026

Het onderzoeksproject Bewaken en Beveiligen van de Universiteit Leiden zet zich in voor de ontwikkeling van een wetenschappelijke schil rond het Nederlandse stelsel Bewaken en Beveiligen. Het uiteindelijke doel van de investeringen in de wetenschappelijke schil en de strategische onderzoeksagenda is het genereren van nieuwe inzichten en kennis die kunnen helpen om het beleid en de praktijk van bewaken en beveiligen verder te versterken en verbeteren. De uitkomsten van onderzoek kunnen tevens gebruikt worden voor professionele trainingen en opleidingen.

Met de jaarlijkse Call nodigen wij onderzoeks- en onderwijsinstellingen uit om voorstellen in te dienen die bijdragen aan de kennisborging, innovatie en versterking van het stelsel Bewaken en Beveiligen. In de call voor 2025-2026 vragen we specifieke aandacht voor de volgende drie thema's: statelijke dreiging, geweld tegen vrouwen & femicide en technologie & innovatie.

U wordt uitgenodigd om onderzoeksideeën in te dienen die voorzien in de hiervoor beschreven onderzoeksbehoefte. Onderzoeksideeën op andere thema's van de Strategische Onderzoeksagenda Bewaken en Beveiligen worden ook geaccepteerd, wel is aansluiting bij het thema van deze call een belangrijke factor bij de verdeling van onderzoeksgelden.

Voorstellen kunnen tot 5 november 2025 worden ingediend.

Kijk voor meer informatie op:

<https://www.universiteitleiden.nl/onderzoek/onderzoeksprojecten/governance-and-global-affairs/bewaken-en-beveiligen>

Schot in de roos? Een analyse van vuurwapengeweld in België

De voorbije jaren kende België, vooral in haar hoofdstad, een sterke toename van het aantal schietincidenten.¹ In juli 2025 publiceerde het Vlaams Vredesinstituut een analyses-ota waarin de verschillende aspecten van vuurwapengeweld in België in kaart werden gebracht. Dit gebeurde aan de hand van data verzameld door een nieuwe Europese vuurwapenmonitor (*Gun Violence Incident Monitor*) die werd ontwikkeld door het Vlaams Vredesinstituut en Textgain.

Uit dit onderzoek kwam onder meer naar voor dat België in 2024 een hoge frequentie aan vuurwapenincidenten kende (n = 184), maar ook dat in maar liefst 65% van deze gevallen ook effectief met het vuurwapen werd geschoten. De absolute hotspot van dit vuurwapengeweld was Brussel. Daarnaast bevestigde het onderzoek ook de complexe aard van vuurwapengeweld; hoewel het merendeel van het vuurwapengeweld zich binnen de criminele context voordoet, kent het daarnaast ook een grote diversiteit aan andere contexten zoals familiaal geweld, burendisputen, caféruzies, etc. Zowel daders als slachtoffers zijn voornamelijk jonge mannen die vaak een handvuurwapen (en meer specifiek een pistool) voorhanden hebben.²

Verdieping: de ontwikkeling van een Europese vuurwapenmonitor

Om vuurwapentrafië en -geweld adequaat te kunnen bestrijden is het belangrijk om een goed inzicht te hebben in de problematiek. Goede data over het fenomeen is dan ook cruciaal. Dergelijke gegevens kunnen vervolgens worden

aangewend voor criminaliteitsanalyses met het oog op het identificeren van algemene en specifieke trends en patronen. Deze beeldvorming draagt bij aan de ondersteuning en het doeltreffend inzetten van de ordehandhavingdiensten, aan de evaluatie van criminaliteitsfenomenen op lokaal, nationaal en internationaal niveau, en aan een proactieve aanpak van de opsporing en preventie van misdrijven.³

Maar net daar knelt het schoentje. In eerder onderzoek⁴ naar vuurwapengeweld stelden we vast dat er weinig contextuele en vergelijkbare data beschikbaar zijn over deze problematiek in de EU. Dit komt onder meer omdat vuurwapengeweld in verschillende EU-lidstaten niet altijd als zodanig geregistreerd wordt.¹

Het verbeteren van die beeldvorming is een van de hoofdprioriteiten van het Europees Actieplan Vuurwapenhandel 2020-2025⁵ en was de directe aanleiding voor de ontwikkeling van de Gun Violence Incident Monitor (gefinancierd door de Europese Commissie).

In december 2023 stelde het projectteam van project INSIGHT (International Network Studying Incidents with Guns: Harm and Trafficking) diens *knowledge hub* [Gunviolence.eu](https://gunviolence.eu) voor. Dit kennisplatform verzamelt regelgeving en onderzoek over vuurwapens en vuurwapenincidenten in de Europese Unie en biedt per lidstaat een overzicht van de stand van zaken met betrekking tot vuurwapens en vuurwapengeweld. Het hart van dit platform is de Gun Violence Incident Monitor. Deze monitor verzamelt up-to-date informatie over vuurwapenincidenten in alle 27 EU lidstaten. De monitor scant momenteel meer dan 400 (lokale) mediabronnen en gebruikt Artificiële Intelligentie om vuurwapenincidenten te identificeren, clusterenⁱⁱ en contextuele informatie uit te extraheren. Deze monitor is dus gebaseerd op *open sources* en vrij toegankelijk voor journalisten, onderzoekers,

¹ Cypers, K. (2025), Schietincidenten Brussel 2024: overgrote deel daders nog op vrije voeten, *Bruzz*, 24 februari 2025, geraadpleegd op 17 juni 2025

² De Schutter, A. (2025), *Vuurwapengeweld in België in 2024. Analyse van een crisis: over slachtoffers, daders, context & wapens*, Brussel, Vlaams Vredesinstituut

³ Jayaweera, I., et al. (2015), Crime Analytics: Analysis of Crimes Through Newspaper Articles, *MERCon 2015 - Moratuwa Engineering Research Conference*, DOI: 10.1109/MERCon.2015.7112359.

⁴ Duquet, N. & Vanden Auweele, D. (2021), *Targeting Gun Violence and Trafficking in Europe*, Brussel, Vlaams Vredesinstituut

⁵ *EU Action Plan on Firearms Trafficking 2020-2025*

ⁱ Bijvoorbeeld omdat de betrokkenheid van een vuurwapen als bijzaak of verzwarende omstandigheid wordt beschouwd in plaats van een misdrijf op zichzelf. Incidenten van vuurwapengeweld kunnen dan bijvoorbeeld geregistreerd worden als (poging tot) moord, drugsgeweld, etc.

ⁱⁱ Clusteren houdt in dat media-artikelen die hetzelfde incident bespreken samengebracht worden zodat op incidentniveau gerapporteerd kan worden; over één incident kunnen namelijk verschillende artikelen verschijnen.

beleidsmakers alsook nieuwsgierige burgers. Met de oprichting van Gunviolence.eu en de ontwikkeling van de Gun Violence Incident Monitor (en bijgaande analyses van de data) wil het Vlaams Vredesinstituut bijdragen aan de ontwikkeling van een doeltreffend beleid en een onderbouwde aanpak met betrekking tot de bestrijding van vuurwapenhandel en vuurwapengeweld in de EU. De data uit de monitor maakt het mogelijk om verschillende aspecten van vuurwapengeweld in de diepte te onderzoeken en ook om verschillen tussen Europese landen op dit vlak in kaart te brengen.

In maart 2025 werd de aftrap gegeven voor project VISTA (Violence with Firearms; Incidents, Seizures and Trafficking of Arms; 2025-2028). In het kader van dit vervolgpriject van INSIGHT, mede gefinancierd door de Europese Commissie, zullen het Vlaams Vredesinstituut en Textgain de Gun Violence Incident Monitor verder uitbouwen. Verder zal onder andere de data uit de monitor door het Vredesinstituut worden gebruikt voor een uitgebreide analyse van het vuurwapengeweld in Europa, met daarbij onder meer specifiek aandacht voor massaschietpartijen, crimineel en terroristisch vuurwapengeweld. Meer onderzoek naar vuurwapengebruik binnen specifieke dreigingsfenomenen kan ook bijdragen aan bredere kennisgeving rondom het bewaken en beveiligen van bedreigde personen, zowel in België als in Nederland.

Auteur: Astrid De Schutter,
Vlaams Vredesinstituut

Martyn's Law

In het Verenigd Koninkrijk is onlangs Martyn's Law door het parlement geloodst. Deze wet schrijft voor dat publieke locaties veiligheidsmaatregelen dienen te nemen om zware terroristische aanslagen, zoals die in de Manchester Arena in 2017, te voorkomen. Premier Starmer maakte zich hard voor de wet en is blij met de introductie ervan.⁵ Met name bedrijven en organisaties die evenementen organiseren, krijgen een centrale rol in de implementatie. De overheid schrijft de randvoorwaarden voor en adviseert, aldus het ministerie van Binnenlandse Zaken.⁶ De vraag is welke gevolgen deze wet zal hebben. In hoeverre kan de overheid deze verantwoordelijkheid bij andere partijen neerleggen? Wegen de maatschappelijke kosten op tegen de potentiële veiligheidswinst, en is dit überhaupt meetbaar? In hoeverre speelt symboliek een rol?

Verdieping: Context en gevolgen van de wetgeving

Het Verenigd Koninkrijk heeft onlangs de Terrorism (Protection of Premises) Act 2025 ingevoerd. Deze nieuwe wet vereist dat een breed scala aan locaties en evenementen verplichte plannen heeft om te reageren op potentiële terroristische aanslagen. Grotere locaties en gebouwen moeten ook voldoen aan aanvullende eisen voor veiligheidsmaatregelen om de kwetsbaarheid voor terroristische aanslagen te reduceren. De nieuwe wet is beter bekend als Martyn's Law, vernoemd naar Martyn Hett, een van de slachtoffers van de terroristische bomaanslag in de Manchester Arena in 2017. Martyns moeder, Figen Murray, speelde een belangrijke rol bij de totstandkoming van de wet.

Wat betreft de behandeling ervan in het parlement, kwamen drie belangrijke overwegingen naar voren in de debatten. Het eerste punt had betrekking op de kosten. De initiële kosten voor de invoering van Martyn's Law worden geraamd op 625 miljoen tot 1,3 miljard pond. Daarna zullen de kosten waarschijnlijk tussen de 256 miljoen en 605 miljoen pond per jaar bedragen. De meeste van deze kosten zullen worden gedragen door de getroffen bedrijven en locaties.

Een zorg is dat de wet waarschijnlijk onderhevig zal zijn aan 'mission creep'. De bovengenoemde kosten hebben betrekking op de minimale uitgaven die nodig zijn om te voldoen aan de nieuwe regelgeving. Critici betoogden dat de werkelijke uitgaven waarschijnlijk aanzienlijk hoger zullen uitvallen, aangezien velen aan de 'gouden standaard' willen voldoen.

De meest fundamentele vraag rond de nieuwe wet is misschien wel in hoeverre deze echt nodig is. Hoewel veel landen te maken hebben met aanzienlijke terroristische dreigingen, is het Verenigd Koninkrijk tot nu toe het enige land dat dit soort wetgeving heeft ingevoerd. Zelfs dan suggereert onderzoek dat slechts ongeveer twintig procent van de terroristische aanslagen in het Verenigd Koninkrijk in de afgelopen jaren plaatsvond op locaties die mogelijk onder Martyn's Law zouden kunnen vallen. Bovendien is er onduidelijkheid over de meetmethoden waarmee de positieve effecten van Martyn's Law kunnen worden gemeten.

Auteur: Andrew Silke,
Cranfield University

⁵ Gawne, E. (2025). Martyn's Law anti-terror measures get Royal Assent. BBC News.

⁶ Home Office (2025). Protect UK: Martyn's Law.

De moord op Charlie Kirk: politisering en een veranderend dreigingsbeeld

Op 10 september werd de prominente radicaalrechtse activist Charlie Kirk doodgeschoten tijdens een debat aan een universiteit in Orem, in de Amerikaanse staat Utah. De moord schokte het land en vestigde opnieuw de aandacht op de groeiende dreiging van politiek geweld in de Verenigde Staten (VS). Even werd gevreesd voor grootschalige onlusten tussen Republikeinse en Democratische aanhangers. Hoewel dat scenario vooralsnog uitblijft, legt de moord op Kirk – en de bredere context van toenemend en veranderend politiek geweld in de VS – een ander probleem bloot: hoe het veranderende dreigingsbeeld te duiden?

Verdieping: De kogel kwam van... links?

Vrijwel direct na de dood van Kirk werd er gespeculeerd over de politieke achtergrond van de dader van de moordaanslag. Terwijl de dader nog niet was opgepakt, wezen vooral rechtse commentatoren naar links. Het zou immers voor de hand liggen dat een rechtse politieke activist was vermoord vanwege zijn overtuigingen – door iemand met linkse ideeën. Toen er kogelhulzen werden gevonden die waren achtergelaten door de dader en waar enkele boodschappen op waren geschreven, wendde het discours: linkse commentatoren wezen nu juist naar rechts. De opschriften zouden verwijzen naar de zogenoemde Groppers, een subgroep van rechtsextremisten die Kirk verweten dat hij niet radicaal of extreem genoeg was.

Toen de klopjacht op de dader ten einde kwam, werd het beeld niet veel duidelijker. De 22-jarige Tyler Robinson leek geen sterk ideologisch gemotiveerde dader. Hij groeide op in een conservatief gezin en was

vermoedelijk op enig moment – zij het passief – Republikein en Trump-aanhanger. Volgens familieleden werd hij in de maanden voorafgaand aan de moord uitgesproken en uitte hij vaker kritiek op Republikeinen als Kirk. Ook had Robinson een relatie met een transgender huisgenoot, wat mogelijk zijn afkeer van Kirk versterkte; die stond bekend om zijn felle kritiek op transgenderrechten.

De snelle politisering van de moord laat zien hoe sterk de Amerikaanse publieke opinie door ideologische scheidslijnen wordt bepaald – zelfs voordat er gevalideerde informatie over de schutter bekend is. Dat is op zich geen nieuwe ontwikkeling. Maar de diffuse motivatie – voor zover überhaupt te achterhalen – maakt het eenvoudiger om interpretaties te geven die politiek opportuun zijn.

Onderzoekers wijzen er al langer op dat de motivaties achter de daden van gewelddadige eenlingen vaak ambigu zijn.⁷ Waar de één handelt vanuit een min of meer samenhangend ideologisch wereldbeeld, wordt de ander vooral gedreven door frustraties, wrok, gevoelens van onrecht of persoonlijke teleurstellingen. Het leeuwendeel van daders zit hier waarschijnlijk ergens tussenin, en wordt gedreven door een mengelmoes van soms meer persoonlijke, en soms meer politieke of sociale frustraties en overtuigingen.⁸

Hierdoor rijst ook de vraag of huidige methoden voor dreigingsinschatting nog wel toereikend zijn. Politiek geweld wordt geacht ideologisch gemotiveerd te zijn en politieke of maatschappelijke veranderingen tot doel te hebben. 'Ideologie' wordt beperkt tot hokjes als 'rechts-extremistisch', 'links-radicaal', of 'jihadistisch'. Hierdoor ontstaat het risico dat minder eenduidige dreigingen over het hoofd worden gezien.⁹

Volgens experts is het allicht zinvol om te werken naar een overkoepelend preventiemechanisme, waarin minder wordt gedacht in vaste kaders en

⁷ Paul Gill, *Lone-Actor Terrorists: A Behavioural Analysis*, First issued in paperback, Political Violence (Routledge, 2016); Ramon Spaaij, *Understanding Lone Wolf Terrorism: Global Patterns, Motivations and Prevention*, SpringerBriefs in Criminology (Springer Netherlands, 2012), Jelle Van Buuren, 'Patterns of Lone Attackers', in *Combating Violent Extremism and Terrorism in Asia and Europe: From Cooperation to Collaboration* (Konrad Adenauer Stiftung, 2018).

⁸ Randy Borum e.a., 'A dimensional approach to analyzing lone offender terrorism', *Aggression and Violent Behavior* 17, nr. 5 (2012): 389-96

⁹ Christopher Ebbrecht en Lasse Lindekilde, 'From Violent Lone-Actor Types to Lone-Actor Grievance-Fueled Violence: The Aarhus University Shooting as an Example of Multi-Faceted Offender Motivations and Context-Sensitive Boundaries between Violent Lone-Actor Categories', *Frontiers in Psychology* 13 (januari 2023), Bram Sizoo e.a., 'Grievance-Fueled Violence Can Be Better Understood Using an Enactive Approach', *Frontiers in Psychology*

ideologische labels.¹⁰ In plaats daarvan zou de nadruk binnen detectiemechanismen, dreigingsinschattingen en interventies moeten liggen op wat plegers van uiteenlopende vormen van publiek geweld gemeen hebben, zoals bijvoorbeeld een geweldsfascinatie. Bij detectie en interventie zou de aandacht niet uitsluitend moeten richten op de ideologie die een individu aanhangt, maar juist ook op de onderliggende frustraties en onvervulde psychologische behoeften die kunnen bijdragen aan een escalatie naar geweld.¹¹

Auteurs: Jelle van Buuren en Stijn Van 't Land,
Universiteit Leiden

Nieuw onderzoeksproject over AI en dreigingsinschattingen

De Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO) heeft een vierjarige Veni-subsidie toegekend aan het project: 'Van woord naar daad? De relatie tussen taal en gedrag in dreigingen aan publieke figuren'. Sociale media en andere vormen van (online) communicatie kunnen een grote rol spelen in het proces van dreigingsinschattingen, OSINT, en Bewaken en Beveiligen in het algemeen. De hoeveelheid data kan echter dermate groot zijn dat het voor dreigingsinschatters en analisten een aanzienlijke uitdaging vormt. Dit project zal onderzoeken of en op welke manier deze processen met behulp van AI op een verantwoorde manier (gedeeltelijk) geautomatiseerd kunnen worden.

Verdieping: Verantwoord en effectief gebruik van AI

Vanwege de hoge werkdruk en capaciteitstekorten binnen het beveiligen van (publieke) personen, is de roep ontstaan

om onder andere het proces van dreigingsinschattingen te ondersteunen met technologie. Op de markt zijn al verschillende tools beschikbaar waarvan de ontwikkelaars stellen dat ze gewelddadig gedrag kunnen voorspellen op basis van taalgebruik. Dergelijke systemen missen momenteel echter een wetenschappelijke basis. De relatie tussen taal en gedrag moet op een gedegen manier wordt getest, ook vanwege de vele ethische risico's die aan het gebruik van dergelijke tools kleven. Deel 1 van het project is gericht op het begrijpen of en hoe taalgebruik in dreigingen kan worden gebruikt om daaropvolgend geweld te voorspellen. Deze vraag is tot nu toe onbeantwoord gebleven, omdat de benodigde data niet eerder beschikbaar waren. Door gebruik te maken van echte casussen, kunnen we de cruciale vergelijking maken tussen het taalgebruik van dreigers die over gaan tot actie en zij die dat niet doen. Met behulp van *natural language processing* methoden zal onderzocht worden in hoeverre taalgebruik informatie onthult over het gedrag en de kenmerken van dreigers.

Deel 2 van het project richt zich op verantwoorde toepassingen van AI door dreigingsinschatters. In dat kader zullen dreigingsinschattingen van professionals worden vergeleken met AI-gebaseerde inschattingen, om de overeenkomsten en verschillen te onderzoeken. De resultaten kunnen richting geven aan toekomstige initiatieven waarin AI mogelijk wordt ingezet in het dreigingsinschattingsproces. Het is al langer duidelijk dat AI een grote rol kan gaan spelen binnen het stelsel. Dit project sluit daarom ook goed aan bij het lopende project 'Implicaties van AI voor het Stelsel Bewaken en Beveiligen', gefinancierd door het Kenniscentrum Bewaken en Beveiligen. Door de kennis en ervaring van wetenschappers en professionals in het stelsel te bundelen, kan AI in de toekomst op de meest verantwoorde en effectieve manier worden benut.

Auteur: Isabelle van der Vegt,
Universiteit Utrecht

⁹ 13 (oktober 2022). Nathan Brooks en Christopher Kehlet Ebbrecht, 'Lone Actor Grievance-Fueled Violence and the Elusiveness of Motivation,' *Journal of Threat Assessment and Management*, advance online publication, Educational Publishing Foundation, 21 april 2025.

¹⁰ Emily Corner e.a., *Modelling Drivers of Grievance-Fuelled Violence* (Australian Institute of Criminology, 2023). Brooks en Ebbrecht, 'Lone Actor Grievance-Fueled Violence and the Elusiveness of Motivation.'

¹¹ Sizoo e.a., 'Grievance-Fueled Violence Can Be Better Understood Using an Enactive Approach'; A.R. Feddes e.a., *Radicalisering en psychosociale problematiek: Beter begrijpen, beter ingrijpen*, 2025; Emily Corner, 'Our Efforts to Prevent Extreme Violence Aren't Working,' ANU Reporter, 15 mei 2024. Nathan Brooks en Justin Barry-Walsh, 'Understanding the Role of Grievance and Fixation in Lone Actor Violence,' *Frontiers in Psychology* 13 (december 2022).

Mixed-methods onderzoek naar geweld en agressie tegen journalisten

In een democratische rechtsstaat is vrije nieuwsgaring van cruciaal belang en dienen journalisten hun werk in vrijheid en veiligheid te kunnen doen. Dit uitgangspunt lijkt de voorbije jaren onder toenemende druk te staan doordat journalisten op uiteenlopende manieren gewelddadig of agressief zijn bejegend. Gedacht kan worden aan de journalisten die recentelijk licht gewond zijn geraakt bij de Malieveldprotesten voor een strenger asielbeleid, maar er zijn vele andere voorbeelden te noemen. Dit probleem is al meerdere jaren een aandachtspunt zowel op internationaal en Europees niveau als in de landelijke politiek.¹² Het heeft in Nederland onder andere geleid tot de oprichting van initiatief *PersVeilig* eind 2019, waarin de journalistieke sector samenwerkt met politie en Openbaar Ministerie om de positie van journalisten beter te beschermen. Om meer inzicht te krijgen in de aard en omvang van het fenomeen, de veranderingen daarin en mogelijke beleidsinterventies hebben onderzoekers van de Erasmus School of Law dit onderzocht in opdracht van het Wetenschappelijk Onderzoek en Datacentrum (WODC).¹³ De onderzoeksmethoden betroffen een literatuurstudie, landenstudies, een analyse van anonieme meldingen bij meldpunt PersVeilig, een analyse van strafdossiers, een analyse van traditionele en sociale media en interviews met journalisten.

Verdieping: Geweld en agressie in context

Het onderzoek laat zien dat agressie en geweld tegen journalisten van alle tijden zijn. Wel hebben deze verschijnselen deels een andere vorm gekregen door veranderingen binnen en rondom het journalistieke veld, zoals de opkomst van sociale media en politiek-

maatschappelijk dynamieken (onder andere in verband met maatregelen inzake de Coronapandemie). Het onderzoek laat zien dat de mate waarin journalisten met geweld of agressie te maken krijgen, sterk verschilt. De suggestie dat het gaat om een toename van geweld is lastig te valideren, mede omdat zowel het begrip *geweld* als het begrip *journalist* voortdurend in ontwikkeling zijn en lang niet door iedereen op eenzelfde manier worden begrepen.

Bovendien zijn bestaande enquêteonderzoeken moeilijk in samenhang te duiden door een vaak lage en selectieve respons. Wel staat vast dat er een groeiend maatschappelijk bewustzijn is over dit probleem, blijkend uit de toenemende media-aandacht voor incidenten en de politieke aandacht die het onderwerp krijgt. Een andere belangrijke conclusie van het onderzoek is dat de wijze waarop geweld en agressie tegen journalisten zich manifesteert afhankelijk is van de context. Vier ideaaltypische contexten waarin relatief veel sprake is van geweld en agressie springen eruit:

112- en beeld-journalisten die verslag doen van incidenten of calamiteiten worden regelmatig geconfronteerd met agressie, blijkt ook uit eerder onderzoek.¹⁴ Omstanders ervaren hun aanwezigheid soms als ongewenst of indringend, zeker als de journalist ook een camera bij zich heeft. Dit kan leiden tot scheldpartijen, intimidatie of zelfs fysiek geweld.

Bij *demonstraties en (sport)evenementen* kan de dreiging van een grote menigte intimiderend zijn. Journalisten worden soms bewust aangevallen, vaak omdat mensen niet gefotografeerd of gefilmd willen worden. Daarnaast worden journalisten geregeld gezien als verlengstuk van de overheid, geven zij aan, wat hen tot doelwit maakt. Tijdens de coronapandemie nam de aandacht voor dit type geweld merkbaar toe.

Een groeiend deel van de agressie, vooral in de vorm van bedreigingen en haat, vindt *online* plaats via

¹² Voor de nationale discussie de tevens de aanleiding vormde voor het onderzoek zie *Kamerstukken II 2020/21*, 35528, nr. 15 (en nr. 13). In 2012 heeft de VN een actieplan aangenomen ter bevordering van de veiligheid van journalisten en het probleem van straffeloosheid. Vanaf dat moment worden elke twee jaar resoluties overwogen door de mensenrechtenraad van de VN. De Europese Commissie heeft in 2021 aanbevelingen gepresenteerd om de veiligheid van journalisten en andere mediaprofessionals te verbeteren.

¹³ N.L. Holvast, J. Jansen, R.A. Roks en J.S. Nan. *Beelden van geweld: een mixed-methods onderzoek naar geweld en agressie tegen journalisten*, Den Haag: Boom Juridische Uitgevers, 2023. Zie voor het volledige rapport: [Beelden van geweld](#).

¹⁴ Zie T. van Hal en L. Klein Kranenburg. *Agressie en bedreiging richting journalisten 2021* (Rapportnummer 2021/129). I&O Research, 2021.

¹⁵ Onze analyse van twitterberichten besloeg een periode waarin content nog actief gemoderd werd, hetgeen zich destijds uitte in het relatief lage aandeel haatdragende of dreigende berichten dat via de Twitter-API beschikbaar was.

sociale media. Vooral opiniemakers en columnisten die zich uitspreken over maatschappelijke thema's krijgen te maken met haat en bedreigingen. Journalisten zien dit vaak als uiting van bredere maatschappelijke onvrede, versterkt door de anonimiteit en laagdrempeligheid van platvormen zoals X (voorheen Twitter). Wat ook niet helpt is dat sociale media platvormen inspanningen om haatdragende content of desinformatie te modereren in toenemende mate lijken af te schalen.¹⁵ Tot slot problematiseren journalisten online haat niet allemaal op dezelfde manier, maar veel journalisten ervaren dat het vijandige online klimaat hen persoonlijk raakt.

Voor *misdaadjournalisten* maakt dreiging vrijwel standaard deel uit van hun werk. Bedreigingen komen doorgaans uit het criminele milieu en zijn bedoeld om publicaties te voorkomen of onvrede daarover te uiten. Deze dreiging is vaak ernstiger van aard dan in andere contexten en kan grote impact hebben op de persoonlijke veiligheid van journalisten.¹⁶

Beleidsimplicaties

De vier contexten tonen dat geweld tegen journalisten uiteenlopende daders, slachtoffers en verschijningsvormen kent, en plaatsvindt tegen de achtergrond van bredere maatschappelijke spanningen, zoals het afnemende vertrouwen in instituties. Het is daarmee een complex en veelzijdig probleem dat vraagt om een gedifferentieerde aanpak. Daarbij is het ondermeervan belang de problematiek blijvend in kaart te brengen, de naleving van bestaand beleid te waarborgen, mediageletterdheid te stimuleren en meer verantwoordelijkheid te leggen bij online platvormen.

Auteurs: Nina Holvast, Joost Jansen, Robby Roks en Joost Nan,
Erasmus Universiteit Rotterdam

Bewaken en beveiligen in verkiezingstijd

In lijn met de afgelopen jaren, is ook de verkiezingscampagne van 2025 helaas niet vrij van intimidatie en bedreiging van een aantal van 's lands meest prominente politici. De lijsttrekker van GroenLinks-PvdA die wordt uitgescholden op een terras, het partijkantoor van D66 dat wordt belaagd, en de PVV-lijsttrekker die als doelwit wordt genoemd in

een Belgische terrorismezaak: het is de vraag of dit nog als losstaande incidenten kunnen worden beschouwd, of dat ze onderdeel zijn van een bredere trend waarin het intimideren en bedreigen van politici steeds vaker gemeengoed is. Zolang het bij intimideren en dreigen blijft, lijkt Nederland niet massaal verontwaardigd te zijn. Er wordt schande van gesproken, maar daarna verdwijnt het nieuws al gauw in de vluchtigheid van alledaags nieuws. Ook richt het nieuws zich veelal op de omstandigheden van de dreiging: bijvoorbeeld of de bedreigde politicus in kwestie nog wel aan een volgend debat deelneemt en of er wel of geen aangifte wordt gedaan. De sfeer van dreiging en intimidatie richting politici is echter onderdeel van een veel fundamentele kwestie.

Verdieping: Impact op de democratische rechtsorde

Bedreiging en intimidatie doen iets met mensen. Ze kunnen significante impact hebben op het psychosociaal welzijn van mensen en hun naasten, zoals familie, vrienden en collega's.¹⁷ Dit is voor politici niet anders. Naast dreiging worden politici ook, in veel gevallen online, belaagd vanwege bijvoorbeeld hun afkomst, gender of geartheid.¹⁸ In sommige gevallen weten dreigers hun weg zelfs te vinden naar de woning van politici.¹⁹ Het is daarom niet verwonderlijk dat uit onderzoek blijkt dat een deel van hen aangeeft te willen stoppen, veelal onder druk van hun familie, die vaak ook serieuze impact ondervindt. Een deel van de politici is daardoor niet herkiesbaar.²⁰ En, ondanks dat een *dark number* niet meetbaar is, zal er ook een percentage zijn van potentieel capabele kandidaten dat niet bereid is politiek actief te worden omdat het te veel impact heeft op hun privéleven.

Deze angst is niet onterecht. Politieke aanslagen zijn, zeker rondom verkiezingstijd, helaas geen zeldzaamheid. Voorbeelden van aanslagen op politici met dodelijke afloop zijn in Nederland die op Fortuyn in 2002, vlak voor de verkiezingen, en die op oud-vicepremier en minister van Staat Borst in 2014. In omringende landen zijn onder meer twee parlementsleden in het Verenigd Koninkrijk gedood in 2016 en 2021 en een politicus in Duitsland in 2017.²¹ Recenter in het nieuws in onze buurlanden is dat in Duitsland geweld tegen politici toeneemt, dat in België de premier en andere politici onlangs aan een aanslag zijn ontsnapt en dat in het Verenigd Koninkrijk de minister

¹⁶ Zie daarover bijvoorbeeld ook B. Dijkstra. John van den Heuvel: Een lustrum lang extreme beveiliging. Ezo Wolf, 2022.

¹⁷ Van Hoof, W., Van Rooijen, S., Spee, I., & Te Brake, H. (2020). Onderzoek psychosociale effecten van bedreiging en beveiliging. Diemen: ARQ Nationaal Psychotrauma Centrum.

¹⁸ Beeks, M. (20 november 2023). Moeder Rob Jetten is ongerust: 'Mam, maak je niet druk'. Omroep Gelderland

van Justitie zich niet herkiesbaar stelt na bedreigingen.²² Het is dus naïef om te denken dat Nederland immuun is voor dergelijke dreiging van aanslagen. Bovendien hoeft een aanslag niet per se een dodelijke afloop te hebben om effect te hebben. Bij veel politici vormen dreigingen en intimidatie al een verregaande inbreuk op hun privélevens, dat van hun partner en eventuele kinderen.

Daarmee vormen intimidatie en dreigingen, ook zonder fysiek geweld, een bedreiging van de democratische rechtsorde. Deze rechtsorde is van wezenlijk belang voor ons allen: het brengt ons welvaart, stabiliteit en veiligheid. Het debat zal gevoerd moeten worden over hoe vertegenwoordigers daarvan in verkiezingstijd veilig en ongehinderd campagne kunnen voeren, zodat capabele mensen hun nek durven blijven uitsteken, verkiezingen niet worden beïnvloed door intimidatie en bedreiging en burgers kunnen blijven vertrouwen in de democratische rechtsorde.

Auteur: Roy Hofkamp, *Universiteit Leiden*

en Openbaar Ministerie (2017). Strafvervolgning voor racistische uitingen, bedreiging en opruiing op social media en NOS (8 maart 2023). 'Aantal vrouwelijke politici kan stagneren door vrouwenhaat'.

¹⁹Kouwenhoven, A. & Kuiper, M. (2022). NCTV achtte extra beveiliging voor minister Van der Wal niet nodig. NRC en Trouw (2023). Al vanaf het begin wordt Sigrid Kaag bedreigd, ook in de Kamer.

²⁰NOS (26 mei 2023). 'Politici die stoppen vanwege bedreigingen, doen dat vooral voor familie'.

²¹Sabbagh, D. (2021). Jo Cox, Ian Gow and the UK politicians who have been killed in service. The Guardian en NOS (5 augustus 2020). Neonazi geeft moord op politicus Lübcke opnieuw toe.

²²WDR (4 februari 2025). Gewalt gegen Politiker: "Normen und Wertvorstellungen weggebrochen". VRT (10 oktober 2025). Verijdelde aanslag tegen politici. The Guardian (1 februari 2024). Government minister to stand down at next election owing to death threats.

Universiteit Leiden

Institute of Security
and Global Affairs

Uitgave

Universiteit Leiden
Onderzoeksproject Bewaken en Beveiligen
Faculteit Governance & Global Affairs
Turfmarkt 99, 2511 DP Den Haag
+31 (0)70 8000 9500

Meer informatie

bewakenenbeveiligen.universiteit leiden.nl
bewakenenbeveiligen@fgga.leidenuniv.nl